

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMŲ PROFESINĖS ETIKOS TARYBOS
SPRENDIMAS NR. 2023/1
2023-01-27, Vilnius

Lietuvos architektų rūmų (toliau – **Rūmai**) Profesinės etikos taryba (toliau – **PET**) išnagrinėjo R. G. (toliau – **Pareiškėjas**) skundą dėl architektų Kęstučio Bakanausko ir Dalios Kriaučiūnienės (toliau – **Atsakovai**) galimai padarytų profesinės etikos pažeidimų (toliau – **Skundas**).

Skundas išnagrinėtas ir sprendimas priimtas 2023-01-27 vykusio PET posėdžio metu. Nagrinėjant Skundą ir priimant sprendimą dalyvavo PET nariai Darius Juškevičius (pirmininkas), Andrius Bakšys, Dainius Čepurna, Donatas Laucius, Kęstutis Lupeikis, Vaida Cromley, Aleksandras Gvildys. Posėdžio pirmininkas – PET pirmininkas Darius Juškevičius, PET sekretoriaus funkcijas posėdyje atliko Lietuvos architektų rūmų (toliau – Rūmai) teisininkas Justas Laurinčiukas. PET posėdyje paaiškinimus žodžiu teikė Pareiškėjas ir Atsakovai.

I. Pareiškėjo skundo esmė

Rūmai 2022-10-04 gavo Pareiškėjo Skundą, kuriuo Pareiškėjas kreipėsi dėl Atsakovų profesinės etikos. **Skunde dėl Atsakovų profesinės etikos Pareiškėjas nurodė, kad:**

1. Pareiškėjas laikotarpiu 2019 - 2021 m. pagal 2019 m. rugpjūčio 19 d. paslaugų viešojo pirkimo sutartį Nr. 92 tarp Lietuvos nacionalinio muziejaus (toliau – perkančioji organizacija) ir UAB „Hidroterra“ Pareiškėjas teikė architekto ir projekto vadovo paslaugas ir vadovavo „Gedimino Kalno“ tvarkybos darbų projekto rengimui. Šiuo metu Atsakovai pagal naują projektavimo rangos darbų sutartį teikia architektūros paslaugas akivaizdžiai žinodami ir būdami įspėti apie tai, kad Projekto Autorius nesutinka su Tvarkybos Projekto iškraipymu. Architektai neatsiklausė Pareiškėjo, kaip Projekto Autoriaus dėl Tvarkybos Projekto A laidos rengimo, net neinformavo apie tai.
2. Atsakovai ne tik, kad teikia architektūros paslaugas be Projekto Autoriaus sutikimo, bet ir darto Tvarkybos Projektą, nes perdaro projekto sprendinius perkvalifikuodami juos iš tvarkomųjų paveldosaugos darbų į tvarkomuosius statybos darbus, Pareiškėjas su tuo akivaizdžiai nesutinka.
3. Tvarkybos Projekto A laidos perdarymas tokiu būdu su kuriuo Pareiškėjas nesutinka, pažeidžia Projekto Autoriaus garbę ir reputaciją architektų bendruomenės ir visuomenės akyse, nes Tvarkybos Projektas buvo suderintas su Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Kultūros paveldo departamentu ir gavo tvarkybos leidimus Tvarkybos Projekte numatytiems darbams atlikti.
4. Projekto Autoriaus kūrybos pasisavinimas reiškia, kad Atsakovai naudoja Projekto Autoriaus sprendinius ir pristato šiuos sprendinius ir Projekto Autoriaus įdirbį kaip savo. Tai yra grynas intelektualinės nuosavybės pasisavinimas, buitinėje kalboje tokie veiksmai tiesiog turėtų būti vadinami intelektualinės nuosavybės vagyste.
5. Ruošiamos Tvarkybos projekto A laidos Projekto vadovas Architektas Kęstutis Bakanauskas ir Architektė Dalia Kriaučiūnienė, neturi atitinkamos kvalifikacijos dirbti „Gedimino kalno“ teritorijoje, nes Jų Kultūros ministerijos 2020-12-08 d. Nr. 0718 ir 2017.11.30 Nr. 0135 išduoti Nekilnojamojo paveldo specialisto atestatai neturi Archeologinio paveldo tvarkybos darbų projektavimo veiklos specializacijos, kurią norint dirbti archeologinio paveldo objektuose reikia įgyti atestuojantis po 2017.01.01.
6. Paaiškėjęs, kad Tvarkybos Projekto A laidos sprendiniai būtų nepagrįsti, netinkamai įvertinti ar pan., Atsakovai kaltins Projekto Autorių dėl tariamai netinkamų Tvarkybos Projekto O laidos sprendinių. Pareiškėjas mano, kad Atsakovai tokiu būdu įgis pagrindą vengti bet kokios atsakomybės ir kaltinti Projekto Autorių, nors Projekto Autorius net neinformuotas oficialiai apie jokių sprendinių keitimą.

II. Pareiškėjo paaiškinimų esmė

2023-01-27 PET posėdžio metu Pareiškėjo papildomai teikti papildomi paaiškinimai:

Paaškino, jog buvo gauti leidimai atlikti tik tvarkybos darbus, ką vėliau patvirtinto ekspertai bei kitos institucijos, atsižvelgiant į reikalingų atlikti darbų pobūdį bei teritoriją, objekto specifiką, kurioje jis yra. Sutinkamai su pateikta informacija Pareiškėjo nuomone kitokie nei tvarkybos darbai nėra galimi objekte. Pristatė situacijos esmę, vykstančius teisinius procesus. Patikslino, jog nedalyvavo perkančiosios organizacijos skelbtame naujame projektavimo darbų konkurse, nes buvo gavęs rekomendaciją to neatlikinėti vykstančių teisminių ginčų kontekste. Nurodė, kad Atsakovai ir UAB „Maspro“ laimėję perkančiosios organizacijos konkursą pradėjo keisti Pareiškėjo pirminę projekto laidos 0 redakciją be Pareiškėjo sutikimo bei išsakė argumentus iš esmės tuos pačius, kokie yra pateikti rašytiniame skunde. Pareiškėjas nemato taikaus situacijos išsprendimo su Atsakovais, nes jo manymu Etikos kodekso pažeidimai jau faktiškai atlikti.

2023-01-24 Atsakovai pateikė paaiškinimus raštu, kuriuose nurodė, jog:

Statybos projektas yra rengiamas UAB „Maspro“ kaip naujas projektas. Nei pareiškėjas, nei UAB „Hidroterra“ Statybos projekto nerengė. Tvarkybos projektas taip pat rengiamas kaip naujas projektas. Rengiant naują tvarkybos projektą yra naudojami sprendiniai iš tvarkybos darbų projekto, parengto UAB „Hidroterra“. Tačiau, šios dalys nėra keičiamos, taisomos ar niekaip kitaip iškraipomos. Naudojant dalis yra nurodomas jų autorius – Rimas Grigas. Tvarkybos projekto dokumentacijoje visur yra pažymėta raudona spalva pastaba, kad projekto sudėtyje yra naudojami atskiri Vilniaus piliavietės, vad. „Gedimino kalnu“, Pilies kalnu, Aukštutine ir Žemutine pilimi (KVR un. obj. Kodas 141) šlaitų, statinių pagrindų ir inžinerinių tinklų Arsenalo g. 5, Vilnius, tvarkybos darbų projekto sprendiniai, parengti UAB „Hidroterra“ ir projekto vadovo Rimo Grigo pagal 2019 m. rugpjūčio 19 d. paslaugų viešojo pirkimo sutartį Nr. 92.

Mano, kad jam pateiktas perkančiosios organizacijos laiškas, kuriuo jį informavo apie tai, kad muziejus yra tvarkybos darbų projektinės dokumentacijos autorių turtinių teisių savininkas, suteikiantis UAB „Maspro“ teisę naudoti, viešai rodyti, adaptuoti, keisti ar kitaip perdirbti tvarkybos darbų projektinę dokumentaciją, kiek tai būtina siekiant tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį ir pagal ją kylančius įsipareigojimus, įvertinus jo turinį, įvertinęs aplinkybes, kad turėtų būti koreguojamas Tvarkybos projektas (ne Techninis projektas), bei įvertinęs objekto svarbą, buvo nutarta rengti naują projektą, o ne tvarkybos ir tvarkomųjų statybos darbų projektų keitimo, laidos „A“ parengimą. Atsakovas laikosi pozicijos, jog Statybos projektas yra rengiamas UAB „Maspro“ kaip naujas projektas.

Atsakovas nurodo, kad Pareiškėjo kūrinys nėra keičiamas, papildomas ar iškraipomas, kadangi nėra rengiama jokia tvarkybos darbų projekto A laida. Pareiškėjo rengtas tvarkybos darbų projektas nėra keičiamas ar papildomas. Yra rengiamas naujas projektas, o ne projekto korektūra. Taigi, anot Atsakovo, niekas nedarė Pareiškėjo rengto tvarkybos darbų projekto. Tvarkybos darbų projektas nėra perdaromas jokiū būdu. Mano, kad tvarkybos darbų projektas nėra laikytinas autorių teisių objektu, o Pareiškėjas ir pats Atsakovas neturėtų būti laikomi kaip architektūros paslaugų teikėjai Etikos kodekso prasme.

Atsakovai remiasi Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu „Dėl Paveldo tvarkybos reglamento PTR 3.06.01:2007 „Kultūros paveldo tvarkybos darbų projektų rengimo taisyklės“ patvirtinimo“ 20 punkto nuostatose. Nurodo, kad juose yra numatyta kad Tvarkybos darbų projekto keitimai (papildymai ir taisymai) atliekami parengiant naują tvarkybos darbų projektą, suteikus šiam dokumentui naują laidą. Tvarkybos darbų

projekto sprendiniai keičiami Paveldo objekto valdytojo arba statytojo (užsakovo) lėšomis, kai jie inicijuoja projekto sprendinių pakeitimą kitais sprendiniais, atitinkančiais paveldosaugos reikalavimus. Šiame reglamente kitaip nei STR reglamentuojančiame techninio projekto rengimą, nėra prievolės pakeitimus atlikti projektą rengusiam projektuotojui ar gauti tvarkybos darbų projektą rengusio projektuotojo rašytinį sutikimą.

Atsakovai nurodo, kad Pareiškėjas Projektiniuose pasiūlymuose yra aiškiai identifikuotas kaip pradinis Tvarkybos projekto autorius, todėl mano, kad tokiu būdu nėra pažeidžiamas Etikos kodeksas. Taip pat Atsakovai nurodo, jog projektiniai pasiūlymai yra rengti siekiant ištaisyti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos identifikuotus Tvarkybos projekto trūkumus, kuriuos taisyti Pareiškėjas atsisakė.

2023-01-27 PET posėdžio metu Atsakovų papildomai teikti papildomi paaiškinimai:

Paaiškino, kad jų nuomone situacija buvo nulemta kilusio ginčo teisme tarp UAB „Hidroterra“ ir perkančiosios organizacijos. Akcentavo, kad jų nuomone Pareiškėjo tvarkybos darbų projektas nėra autorių teisių apsaugos objektas, nes tai nėra kūrybinis rezultatas, todėl nevertino, kad yra būtinas Pareiškėjo sutikimas. Nurodė, kad UAB „Maspro“ įgaliotas atstovas bandė bendradarbiauti su Pareiškėju ir siūlė jam likti projekto vadovu, tačiau pastarasis nesutiko. Atsakovai pripažino, kad nebuvo pakankamai aktyvūs, kreipiantis į Pareiškėją dėl aiškaus galimo sutikimo iš jo gavimo. Nurodė, kad pagal perkančiosios organizacijos užduotį tiesiog vykdė po įvykusio viešojo konkurso sutartines sąlygas, išskiriant atskirai tvarkybos ir statybos darbų etapus su jiems išduotinais statybą leidžiančiais dokumentais, o Pareiškėjo pasirinkti sprendiniai Atsakovų nuomone yra tinkamiausi ir Atsakovai nekvestionuoja jų teisingumo.

III. Aktualios profesinės etikos nuostatos

Pareiškėjas nurodė, jog Atsakovai galimai pažeidė Etikos kodekso 4 principo („Įsipareigojimai profesijai“), 4.6, 4.11 ir 4.12 p. nurodytus taikymo atvejus, t.y. Architektūros paslaugų teikėjas nesisavina kito architektūros paslaugų teikėjo intelektualinės nuosavybės ir neteisėtai nesinaudoja jo idėjomis, jeigu negauna aiškaus sutikimo iš to paslaugų teikėjo, kuriam priklauso teisės į tą nuosavybę ar idėją; Architektūros paslaugų teikėjas nekritikuoja kito architekto darbo piktavališkai arba nesąžiningai ir nesistengia jo diskredituoti; Visi architektūros paslaugų teikėjai, prieš pradėdami derybas dėl sutarties pasirašymo parengti projektą ar atlikti kitą su savo profesija susijusį darbą ir žinodami arba pagrįstai pasiteiravę galintys sužinoti, kad tam pačiam klientui arba esamam ar būsimam vartotojui ir tam pačiam projektui ar su architekto profesija susijusiam darbui tuo pačiu metu yra paskirtas kitas architektūros paslaugų teikėjas, įsipareigoja apie tai informuoti tą kitą paslaugų teikėją.

IV. Sprendimui reikšmingos aplinkybės

PET išnagrinėjo Skundą, išklausė Atsakovų paaiškinimų ir priimdama sprendimą rėmėsi šiomis aplinkybėmis:

- a) Atsakovai posėdžio metu pripažino, jog nebuvo pakankamai aktyvūs, kreipiantis į Pareiškėją dėl aiškaus galimo sutikimo iš jo gavimo;
- b) Atsakovai posėdžio metu patvirtino, jog faktiškai savo darbuose naudoja 100 proc. Pareiškėjo atlikto indėlio.

V. Sprendimo argumentai

Ivertinus pateiktą informaciją ir duomenis, Pareiškėjo ir Atsakovų paaiškinimus, PET nariai nustatė, kad Atsakovus galima suklaidino perkančioji organizacija savo raštu dėl autoriaus turtinių teisių perėmimo ir kitos informacijos, tačiau tai vertintina kaip jų tarpusavio teisiniai santykiai, ši aplinkybė neatleidžia Atsakovų nuo jiems individualiai taikytinų profesinės atsakomybės standartų ir Etikos kodekso nuostatų laikymosi. Todėl net jei Atsakovams jų užsakovas, perkančioji organizacija ir nurodė, kad sutartimi iš Pareiškėjo buvo perimtos visos autoriaus teisės į tvarkybos darbų projekto O laidą, tai nėra vertinama kaip Atsakovų situaciją prieš Pareiškėją lengvinanti aplinkybė kvalifikuotinių Etikos kodekso pažeidimų kontekste. PET šiuo atveju vertina, jog Pareiškėjas reiškiamu skundu nurodydamas pažeistas Etikos kodekso nuostatas jas kvalifikuoja sutinkamai su jo, kaip autoriaus neturtinių teisių pažeidimu, t.y. pagal Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą (toliau – AGTĮ) autoriaus turimos asmeninės neturtinės teisės yra numatytos AGTĮ 14 str. 1 d. (t.y. viena kurių yra teisė į kūrinio neliečiamybę), kas reiškia, jog kūrinio autorius, neatsižvelgiant į jo turtines teises, net ir tuo atveju, kai turtinės teisės perduotos kitam asmeniui, turi teisę prieštarauti dėl kūrinio ar jo pavadinimo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl bet kokio kito kėsینimosi į kūrinį, galinčio pažeisti autoriaus garbę ar reputaciją. Atitinkamai nagrinėjamo Etikos kodekso 4 principo 4.6 taikymo atvejis nurodo, jog architektūros paslaugų teikėjas nesisavina kito architektūros paslaugų teikėjo intelektualinės nuosavybės ir neteisėtai nesinaudoja jo idėjomis, jeigu negauna aiškaus sutikimo iš to paslaugų teikėjo, kuriam priklauso teisės į tą nuosavybę ar idėją.

Šiuo atveju pagal nustatytas aplinkybes PET vertina, kad Atsakovai yra architektūros paslaugų teikėjai, Pareiškėjo rengtas projektas yra saugotinas kūrinys AGTĮ prasme. PET nariai akcentavo, kad Atsakovai patys posėdžio metu pripažino, jog nerodė pakankamos iniciatyvos ir negavę jokio Pareiškėjo sutikimo rengė Pareiškėjo parengto tvarkybos darbų projekto pagrindu projekto A laidą, atskirdami tvarkybos darbus ir kitus darbus į kelis etapus, Atsakovai patvirtino, jog panaudojo 100 proc. Pareiškėjo atlikto indėlio bei medžiagos. Atsakovai dar nurodė, kad Pareiškėjo pirminiame projekte numatytų sprendinių neiškraipė, nes Pareiškėjo pasirinkti sprendiniai anot pačių Atsakovų yra tinkamiausi, Atsakovai Pareiškėją vertina kaip savo srities profesionalą, kuris yra įsigilinęs į objekto specifiką bei savybes.

Atitinkamai PET vienbalsiai padarė išvadą, jog Atsakovai, kaip architektūros paslaugų teikėjai, pasisavino kito architektūros paslaugų teikėjo, šiuo atveju Pareiškėjo, intelektualinę nuosavybę (turimą omenyje tvarkybos darbų projekto O laidą bei jame numatytus sprendinius) ir vykdėdami savo sutartinius įsipareigojimus prieš užsakovą, perkančiąją organizaciją bei rengdami projekto A laidą po įvykusio viešojo konkurso faktiškai pasinaudojo Pareiškėjo idėjomis, nors jokio sutikimo iš Pareiškėjo, kuriam priklauso neturtinės teisės į nuosavybę ir projekto idėją bei kūrinio neliečiamybę, nebuvo gavę.

Tačiau daugumos PET narių nuomone nebuvo pateikta pakankamai duomenų ir informacijos, jog Atsakovai pažeidė Etikos kodekso 4 principo 4.11 taikymo atvejį, t.y. nebuvo nustatyta, jog Atsakovai, kaip architektūros paslaugų teikėjai, kritikavo Pareiškėjo darbą piktavališkai arba nesąžiningai ir stengėsi jį kokia nors forma diskredituoti.

Dėl Etikos kodekso 4 principo 4.12 taikymo atvejo PET nustatė, jog Atsakovai turėjo ir galėjo žinoti dalyvaudami viešajame konkurse tvarkybos darbų projekto O laidos autorių, konkretų Pareiškėją, tačiau kaip patys pripažino jo tinkamai bei savalaikiai neinformavo apie tai, jog yra konkurso laimėtojai ir rengia projekto A laidą, remdamiesi Pareiškėjo anksčiau parengta medžiaga ir pateiktais sprendiniais. Todėl PET vertina, kad Atsakovai prieš sudarydami sutartį su perkančiąja organizacija neįvykdė jiems Etikos kodekse nustatytos

pareigos informuoti Pareiškėją apie savo ketinimus, tokiu būdu pažeisdami Etikos kodekso minėto principo 4.12 taikymo atvejį.

Nutarta:

- Etikos kodekso 4 principo („*Įsipareigojimai profesijai*“) 4.6 taikymo atvejis („*Architektūros paslaugų teikėjas nesisavina kito architektūros paslaugų teikėjo intelektualinės nuosavybės ir neteisėtai nesinaudoja jo idėjomis, jeigu negauna aiškaus sutikimo iš to paslaugų teikėjo, kuriam priklauso teisės į tą nuosavybę ar idėją; Architektūros paslaugų teikėjas nekritikuoja kito architekto darbo piktavališkai arba nesąžiningai ir nesistengia jo diskredituoti*“). Pažeidė (vienbalsiai);
- Etikos kodekso 4 principo („*Įsipareigojimai profesijai*“) 4.11 taikymo atvejis („*Architektūros paslaugų teikėjas nekritikuoja kito architekto darbo piktavališkai arba nesąžiningai ir nesistengia jo diskredituoti*“). Nepažeidė (šeši PET nariai balsavo „prieš“, vienas – „už“);
- Etikos kodekso 4 principo („*Įsipareigojimai profesijai*“) 4.12 taikymo atvejis („*Visi architektūros paslaugų teikėjai, prieš pradėdami derybas dėl sutarties pasirašymo parengti projektą ar atlikti kitą su savo profesija susijusį darbą ir žinodami arba pagrįstai pasiteiravę galintys sužinoti, kad tam pačiam klientui arba esamam ar būsimam vartotojui ir tam pačiam projektui ar su architekto profesija susijusiam darbui tuo pačiu metu yra paskirtas kitas architektūros paslaugų teikėjas, įsipareigoja apie tai informuoti tą kitą paslaugų teikėją*“). Pažeidė (vienbalsiai);
- Perduoti sprendimą Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijai ir, vadovaujantis PET nuostatų 51 p. rekomenduoti sustabdyti Atsakovų kvalifikacijos atestatų galiojimą 6 mėnesiams (du PET nariai balsavo „prieš“, penki – „už“). Nutarta: perduoti klausimą Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijai su suformuota rekomendacija.

PET pirmininkas  Darius Juškevičius

Posėdžio sekretoriaus funkcijas atliekantis _____ Justas Laurinčiukas